

k masám, opírat o abstrakce, ale o „hvězdy“: operuje s hrdiny, kteří jsou symboly společenských hodnot a vlastně funkčními ekvivalenty antických bohů. Vedoucí místo patří na Západě „bohu práce“. Za této situace, vyznačující se změtí hodnot, dochází u mladého pokolení k přizpůsobení, jež se projevuje cynismem, soustředěním se na úzký obor, jehož ovládnutí skýtá záruku úspěchu, a zanedbáním všeho ostatního. Na opačném pólu se ocitají mladí, kteří pohrdají veškerou konvencí, účtyhodným životem, a svou nechuť k životnímu soutěžení projevují i neuspořádaným zevnějškem.

Při tomto rozpadu hodnot je v sázce sama civilizace. Lidstvu hrozí sebevražda vodíkovou pumou nebo zotročení diktátory. Zda civilizace přežije, je otázkou, jejíž řešení už není v rukách sociologů. Osud lidstva závisí na tom, zda se masy stanou rozumnými, svobodnými, kritickými a zralými.

Kniha je rozdělena na šestnáct kapitol a řadu drobnějších statí, takže se dobře čte. Text doplňuje sedmáct celostránkových výtvarných reprodukcí. Také příklady z literatury oživují výklad. Avšak uvádět Švejk v souvislost se sabotujícím, na vše kývajícím byrokratem (s. 312n.) se mi nezdá správné, poněvadž jde o zjev historicky i kulturně přece jenom do značné míry omezený. Autoři pozorovali především kapitalistickou společnost, přesto ne jeden poznatek je i pro nás zajímavý (oslabení vlivu rodiny, změněné postavení ženy). Společenskou třídu chápou jako skupinu, usilující o prestiž, vyšší příjem a moc (s. 245), anebo jako povolání s třídním výhledem a zájmem (s. 273). V důsledku toho vycházejí při líčení společenské skladby Sovětského svazu jednou z byrokracie jako z povlného nástroje vedoucí „kliky“, jindy opět staví dělníky, nazývané zotročenou masou, proti feditelům podniků vzhledem k různé výši platů a mezd (s. 278n.). Vytykají šmahem sovětské byrokracii služebnost, aniž své stanovisko rozvádějí anebo dokládají, avšak o americkém „spoil systému“, o němž se mohli poučit u Maxe Webera (jehož se dovolávají), se vůbec nezmiňují. Autoři, kteří zřejmě nejsou obeznámeni se sovětskou sociální realitou, nerozlišují jasně dvě zcela rozdílné věci: společenskou hierarchii, nutnou v každé zdravé společnosti, a třídní společnost. Neujasněnost pojmu společenské třídy je pak vede k zdůrazňování mobility v americké soustavě „otevřených“ tříd, které musí být otevřeny, nemá-li jít o kasty nebo stavy.

Spočívá tudíž hlavní význam této jinak čtivé knihy spíše ve vylíčení společenské situace v USA, kde autoři žijí. Ovšem, ani tento úkol nesplnili autoři způsobem aspoň v hlavních rysech vyčerpávajícím. Čtenáře by například jistě zajímalo sebestručnější zhodnocení Mitchelsova „železného zákona oligarchie“ anebo Parkinsonova zákona úřednické expanze, avšak spis se těchto zájmavých a s jeho tématem úzce souvislých koncepcí dotýká jen zcela letmo.

František Potužil

Několik informací o polském sborníku k problematice zaměstnaných žen

V nedávné minulosti jsme byli svědky údajného vyřešení takzvané ženské otázky. „Ženská otázka“, s celou složitou škálou problémů uplatnění žen v industriální společnosti, byla považována za produkt neschopnosti určitého společenského systému řešit tyto otázky. Ve společenském systému socialistickém mohly, říkalo se, existovat problémy „ženské otázky“ pouze jako přežitky společenského systému předcházejícího.

V současné době však můžeme pozorovat, že problémy tzv. ženské otázky se objevují ve staronové podobě a krystalizují do výraznějších, možno říci i do hmatatelnějších forem. Rovněž jejich intenzita se nezmenšila, spíše naopak.

Hledáním příčin znovuoživení „ženské otázky“ v socialistickém společenském systému se zabývá řada badatelů různých vědeckých disciplín: ekonomové, právníci, psychologové, sociologové aj. Objevuje se početná řada prací, a to jak víceméně nezávislých esejistických úvah, tak i seriózních badatelských studií, jsou pořádané konzultace a semináře, které se k těmto problémům buď v obecné nebo specifické rovině vyjadřují.

V poslední době byla původní badatelská literatura v této oblasti obohacena o sborník prací několika sociologů, lékařů, ekonomů, pedagogů a psychologů z Polska, NDR a Velké Británie. (Sborník statí vydal Institut filozofie a sociologie Polské akademie věd pod názvem *Kobieta w społeczeństwie* [v redakci pracovnice tohoto ústavu Magdaleny Sokolowské, Książka i Wiedza, Varšava 1966, s. 380]).

Práce obsažené v tomto sborníku jsou referáty přednesené v letech 1963 až 1965 na dlouhodobém semináři o práci žen, který je realizován v Institutu filozofie a sociologie Polské akademie věd. Je samozřejmé, že takovýto soubor prací víceméně nahodile shromážděných nemůže pokrýt celou sledovanou oblast problémů, spojených se zařazením žen do pracovního procesu. Konečně tento úkol si sborník — jak uvádí sama editorka M. Sokolowská v předmluvě — nekladl. Chce být, a také ovšem zůstal, sborníkem prací různé úrovně. Vedle statí obecnějšího charakteru můžeme zde nalézt i práce úzce speciálně zaměřené.

Jako celek můžeme sborník považovat za užitečný i pro našeho čtenáře: jednak pro poučení ze studií samých, jednak proto, že ukazuje na šíři badatelského zájmu (především v Polsku) o problémy zaměstnaných žen v industrializované společnosti.

Na sborníku se podílejí svými pracemi tyto autoři:

1. Jerzy Piotrowski, *Speciální problémy výdělečné práce žen mimo domov*.
2. Magdalena Sokolowska—Krystyna Wrochnová, *Společenské postavení žen ve světle statistiky*.
3. Kurt Winter — Werner Hesselbarth, *Některé údaje na téma společenské postavení ženy v Německé demokratické republice*.

4. Maria Królikowska, *Biologické vlastnosti ženy a práce*.
5. Kinga Wiśniewska-Roszkowska, *Stárnutí žen a práce*.
6. Margot Jefferysová, *Období menopauzy u Angličanek a objevení příznaků s tím spojených*.
7. Anna Preissová-Zajdowa, *Preference profesí mezi ženami v Polsku*.
8. Janina Waluková, *O platu žen v Polsku*.
9. Helena Strzemińska, *Časový rozpočet dělnic, úřednic a prodavaček*.
10. Andrzej Tymowski, *Příjmy a výdaje osamělých žen*.
11. Józef Tułski, *Postoje k práci mladých dělnic a dělníků*.
12. Krystyna Wrochnová, *Ženy na vedoucích místech o sobě*.
13. Adam Kurzynowski, *Zaměstnanost a stálost v zaměstnání u mladých matek*.
14. Ryszard Radwiłowicz, *Zájmy učňů a učnic*.
15. Maria Ziemska, *Interpersonální vztahy v rodinách dvougeneračních a třígeneračních*.

Ve sborníku, jak patrně, jsou obsaženy práce, které mohou zaujmout nejen badatele specializovaného v dané problematice, ale i řadu pracovníků dalších. Je proto naší snahou vybrat ze všech prací obsažených ve sborníku takové, o nichž se domníváme, že buď mají širší platnost, nebo jsou volbou badatelského zájmu pozoruhodné, a podat o nich stručnou informaci a eventuálně uvést i některé zajímavé dílčí výsledky. Je samozřejmé, že výběr prací i výběr příkladů může být subjektivně ovlivněn.

*

Jerzy Piotrowski v úvodní stati sborníku vymezuje zkoumanou problematiku a ukazuje na její důležitost. Dále sleduje výdělečnou aktivitu mužů a žen a nerovnost žen v zaměstnání. Zabývá se vzrůstem zaměstnanosti žen — podle jejich věku — a sleduje rozvoj této aktivity v polských podmínkách v určitém časovém intervalu (1921, 1931, 1950, 1960). Ukazuje, že růst pracovní aktivity žen je spojen s celou řadou sociálních a kulturních faktorů. Řada žen dosud považuje práci mimo domov a práci v rodině za dvě diametrálně odlišné oblasti, a to podle autora mimo jiné z toho důvodu, že není dosud ujasněno místo, které zaujímá pracovní činnost žen ve stupnici společenských hodnot.

V této souvislosti si autor klade řadu otázek, například jaký vliv má pracovní zařazení ženy mimo domov na její roli ženy, na změnu struktury a funkce rodiny, atd. Je zřejmé, že jde o důležité celospolečenské problémy, na které je nutno hledat reálnou odpověď ve spolupráci s odborníky různého zaměření.

Práce J. Piotrowského, jako úvodní práce celého sborníku, je prací nejobecnější a jako taková nese s sebou celou řadu hypotetických předpokladů a závěrů. Podnětnost této práce spatřujeme především v tom, jak ke zkoumané otázce autor přistupuje.

Společná práce Magdaleny Sokolowské a Krystyny Wrochnové podává základní orientační přehled po některých aspektech

uvedené problematiky. Práce vychází z celé řady polských i zahraničních pramenů, které umožňují autorkám sledovat některé ukazatele v různých zemích. V tomto smyslu je jejich stat příkladně dokumentována. Je zřejmé, že srovnání statistických údajů z různých zemí je metodologicky značně problematické (různý výklad obsahu stejných pojmů, odlišné normy a zvyklosti vztahující se k tomu, co je statisticky zachycováno) a gnoseologicky méně nosné, takže můžeme usuzovat pouze na nejelementárnější tendence. Ukazuje se, že kritika těchto pramenů z hlediska gnoseologického je nanejvýš na místě.

Autorky se v první části své práce zabývají zaměstnaností žen. Srovnávají zaměstnanost žen v některých státech (např. v Jugoslávii, SSSR, NDR, ČSSR, Francii, NSR, Švýcarsku, USA, Itálii) a ukazují, že největší zaměstnanosti žen v posledním období bylo dosaženo v SSSR (47,1 %), NDR (46,0 %) a Československu (43,0 % v roce 1963). Naproti tomu nejnižší zaměstnanost žen ve sledovaných zemích je v Itálii (28 %). Srovnáním trendu růstu zaměstnanosti žen v uvedených zemích (v rozmezí 7 až 10 let) se ukazuje, že nejrychlejší růst zaměstnanosti je v Jugoslávii (rozdíl činí 11,6 %), v Rakousku (přírůstek 7,8 %), Švýcarsku (7,1 %) a Bulharsku (6,5 %). Naopak nejnižší je přírůstek v SSSR (v průběhu čtyř let), Polsku, NSR a NDR.

Dále autorky srovnávají procento odborně činných žen. Tendence u sledovaných států je vzrůstající, nejintenzivnější růst je v USA a Švýcarsku.

Řada dalších srovnání ukazuje vztah mezi aktivní odbornou činností žen a jejich věkem v různých zemích, zvláště v Polsku a USA.

V části nazvané *Úroveň vzdělání a odborné kvalifikace žen* se M. Sokolowska a K. Wrochnová zabývají sledováním vzdělání žen ve vztahu k různým aspektům problému. Ukazují například, že v Polsku dosahují ženy téměř dvojnásobku odborného středoškolského vzdělání a rovněž tak vzdělání všeobecného a jen o něco méně (o 0,5 %) vzdělání vyššího. Uvádějí zajímavou informaci o počtu žen na vyšších školách (nejvíce je v SSSR, dále v Polsku, Francii, Československu a USA). Rovněž zajímavé je srovnání studijních oborů, kterým se věnují ženy v Polsku a USA. V Polsku je největší zájem o studium medicíny (30 %) a o studium oborů humanitních (20 %). Obory ekonomické, technické a matematickopřirodovědné jsou zastoupeny 11 až 14 procenty, naproti tomu v USA pouhými 3 procenty. V USA mají ženy největší zájem o humanitní obory (83 %). Autorky se dále zabývají postavením práce žen, jejich platy, a informují o zastoupení žen ve vládách různých zemí.

Kurt Winter, ředitel Institutu hygieny Humboldtovy university v Berlíně, a jeho spolupracovník Werner Hesselbarth se zabývají některými momenty společenského postavení žen v NDR. Nejprve věnují pozornost skladbě obyvatelstva v NDR a speciálně věkové struktuře žen v některých evropských zemích (NDR, NSR, ČSSR a Švýcarsku). Dále sledují, jak jsou zastoupeny

ženy v různých oblastech hospodářství NDR. Ukazují například, že téměř ve všech hlavních odvětvích hospodářství vzrostl od roku 1963 počet zaměstnaných žen (oproti roku 1952). Nejvíce žen je zaměstnáno v obchodu, ve službách, ve správě spoju a v zemědělství, nejméně žen pracuje ve stavebnictví. Vidíme, že tento trend v NDR je v zásadě podobný jako v ČSSR.

Autoři srovnávají podle výdělků podíly žen, pracujících v některých odvětvích průmyslu NDR a NSR. Procento žen v nejnižší výdělečné skupině je v NDR značně nižší než v NSR a naopak, v nejvyšší výdělečné skupině je značně vyšší než v NSR. Autoři srovnávají dále podíl žen v odborných školách v NSR a v NDR a uvádějí řadu dalších zjištění. Sledují podíl žen na vedoucích místech v průmyslu NDR. Pro poměry na našich pedagogických a lékařských fakultách atd. je zajímavé zjištění, že největší zájem mezi adeptkami vysokoškolského studia v NDR je o studium pedagogiky a medicíny. U mužů je naopak největší zájem o technické obory. Zajímavé je, že podíl zájmu o studium matematiky a přírodních věd je u žen jen o něco menší než u mužů, a rovněž tak o studium zemědělství, lesnictví a veterinárního lékařství. O studium některých humanitních oborů, například filosofie, jazyků, historie umění atd., je obecně malý zájem, avšak u žen je poněkud větší než u mužů. Zajímavé je srovnání příčin přerušení studia u mužů a u žen. U žen je relativně vyšší z důvodů rodinných a zdravotních, u mužů z důvodů odborných, studijních a „jiných“. Zajímavou informaci nám podávají autoři srovnáním podílu žen s vysokoškolským a středoškolským vzděláním: z celkového počtu pracovníků s vysokoškolským vzděláním (v roce 1963) je čtvrtina žen. U vzdělání středoškolského je to třetina žen. Méně příznivé je však zastoupení žen v některých pracovních odvětvích. Například v technických a přírodovědeckých oborech je jen desetina žen s vysokoškolským vzděláním a jedna čtvrtina žen s vzděláním středoškolským. V ekonomických oborech má šestina žen vzdělání vysokoškolské a čtvrtina středoškolské. V lékařských oborech a pedagogice má třetina žen vzdělání vysokoškolské a tři čtvrtiny vzdělání středoškolské. Domníváme se, že by bylo poučné zvláště v této partii provést srovnávací studii o situaci v NDR a v ČSSR.

Práce autorů, přes stránkové omezení, je sympatická svou snahou podat čtenáři maximální množství informací. Studium četných grafů tuto možnost dává. Je třeba jen litovat, že autoři neuvádějí zdroj svých informací. Sumace výsledků, kterou ilustrativně provedli, postrádá jakýkoli základní badatelský dokladový materiál.

Maria Królikowská, asistentka první porodnické kliniky a ženských chorob v Lodži, věnuje pozornost vlivu práce na průběh těhotenství a právní ochraně těhotných žen. Zabývá se otázkou vztahu předčasného porodu a charakteru práce. Ukazuje,

že u žen těžce pracujících je předčasný porod častější než u žen ostatních.

Práci M. Królikowské je možno považovat spíše za úvod do problematiky vztahu mezi biologickými predispozicemi ženy a její pracovní činností. Užitečnost její práce spatřujeme především v odkazech na literaturu a četné výzkumy v této oblasti.

Tematikou podobného speciálního charakteru se zabývá Margot Jefferysová, profesorka sociologie na koleji hygieny Londýnské university.

Nejen relativně rozsáhlý, ale i věčně zajímavý je příspěvek Janiny Walukové z katedry ekonomie Varšavské university. V jistém smyslu je pozoruhodný pracovní postup autorky. Úvodem své práce cituje článek z ústavy Polské lidové republiky o právech ženy a zdůrazňuje zvláště některé paragrafy, například zásadu stejné odměny za stejnou práci. Referát je tedy v jistém smyslu konfrontací těchto zásad se skutečným stavem. Pracovní hypotézy jsou tyto:

1. Jaká je platová situace žen v porovnání s platovou situací mužů?
2. Co znamená realizace zásady „stejná odměna za stejnou práci“?
3. Existuje platová diskriminace žen v Polsku?

Celková platová charakteristika žen v Polsku ukazuje, že ženy vydělávají méně než muži, a to jak v celém národním hospodářství, tak v jednotlivých jeho odvětvích — i v takovém případě, kde úroveň teoretické kvalifikace, vzdělání, věku apod. je u žen a mužů stejná. Celkové rozložení odměn v národním hospodářství ukazuje, že ženy jsou zastoupeny více v nižších příjmových kategoriích, kdežto muži v kategoriích vyšších. Při sledování růstu platů v letech 1958 a 1960 u mužů a u žen byl zjištěn vztah, uvedený v tabulce 1.

Tabulka 1

Pracovníci	1958 median		1960 median	
	Muži	Ženy	Muži	Ženy
manuální	1959	1004	1710	1111
duševní	1653	1200	1960	1341

Poznámka: Uvedeno ve zlotých.

Autorka se snaží odpovědět na otázku, proč tomu tak je. Ukazuje, že je to podmíněno řadou faktorů, mezi jinými i kvalifikací a strukturou kvalifikace zaměstnaných žen. Sdělení J. Walukové ukazuje na polském materiálu skutečnosti známé i z našeho prostředí.

Autorka další stati, Helena Strzemińska, pracovnice Institutu práce, se ve svém příspěvku opírá o vlastní bádání provedené v roce 1962 v Katovicích a ve Varšavě (860 respondentek); v jistém smyslu jí sloužily

i poznatky z obdobných výzkumů, provedených v jiných zemích (ČSSR, SSSR, Bulharsko, Maďarsko, NDR, Francie atd.). Její práce se také opírá o literaturu zahraniční provenience.

Využití času u dělnic, úřednic a prodavaček rozděluje autorka do čtyř hlavních oblastí:

1. Čas potřebný pro zaměstnání a činnosti s ním dodatečně spojené.
2. Čas nezbytný pro vedení domácnosti a pro zajištění vlastních potřeb i potřeb rodiny, pro odpočinek a další rozvoj.
3. Čas potřebný k uspokojení fyziologických potřeb organismu.
4. Čas „volný od práce“ libovolně disponovatelný a zaplněný zpravidla oblíbenými činnostmi a uspokojováním individuálních potřeb.

Autorka vychází z tohoto dělení času a dokládá, jakým podílem jsou jednotlivé oblasti zastoupeny u zkoumaných profesí. Vedle sociální příslušnosti žen sleduje ještě několik faktorů dalších, například strukturu rodiny, počet dětí v rodině, rodinný stav žen atd. Poučné je sledovat v této práci například vztah mezi časem potřebným pro vedení domácnosti, pro péči o děti, a věkem dětí.

Další pracovník Institutu práce, Andrzej Tymowski, se ve svém příspěvku *Příjmy a vydání osamělých žen* (fyzicky pracujících v průmyslu) zabývá vztahem mezi příjmy a vydáním na uspokojení jednotlivých druhů potřeb, a to v závislosti na věku žen, jejich zámožnosti, a také v porovnání k podmínkám osamělých mužů pracujících v téže oblasti. Ukazuje například, že v určité skupině mužů a žen jsou vydání v podstatě shodná u nákladů na živobytí, hygienu a péči o zdraví. Rozdíly jsou v nákladech na ošacení (u žen větší), na kulturu, osvětu a sport (u mužů téměř dvojnásobně větší), v nákladech na kouření a alkohol (u mužů 6krát vyšší). Také porovnání výše jednotlivých nákladů podle struktury věku přináší zajímavá zjištění: nejvyšší výdaje mají ženy od 18 do 25 let a nejnižší po 50. roce. Na obživu věnují ženy nejméně nákladů ve věku 21 až 25 let a nejvíce ve věku 26 až 30 let a po 50. roce svého života. Na ošacení je věnováno nejvíce prostředků u žen ve stáří 18 až 20 let, nejméně u žen starších 50 let. Náklady na hygienu a ochranu zdraví jsou v podstatě stále stejné.

Autor vychází ve své studii ze statistického materiálu Ústředního úřadu statistického a cituje řadu zahraničních prací.

Co soudí o své práci ženy, zaujímající vedoucí postavení? Jsou ženy na vedoucích místech spokojeny se svou prací, profesí a funkcí? Co je v jejich životě důležitější — dům a rodina nebo zaměstnání? Tak a podobně se ptala anketa časopisu *Žena* a život. Krystyna Wrochnová, která prováděla analýzu této ankety, na tyto otázky ve svém příspěvku odpovídá. Celkem bylo získáno 150 odpovědí od žen zaujímajících vedoucí postavení. Nejvyšší zájem o anketu projevil pracovníce osvěty a kultury, dále administrativní pracovníce v průmyslu, pracovníce národních výborů, ministerstev a ve-

doucí pracovníce ve výrobě a ve zdravotnictví. Autorka ve svém příspěvku sleduje vztah těchto žen k práci, jejich vztah k podřízeným a nadřízeným, a dále i otázku služebního postupu a citlivosti těchto žen v příslušné profesi. Ukazuje se, že je určitá závislost mezi touhou po povýšení a věkem žen. Například 56,3 % žen ve věku do 35 let by uvítalo povýšení, ale ve věku nad 45 let je to jen 36 %. Autorka sleduje vztah mezi touhou o povýšení a péčí o děti. Ukazuje se, že ženy bezdětné a ženy, které mají již dorostlé děti, chtějí povýšení více (57 %) než ženy s dětmi, které vyžadují péči (49,4).

Sdělení, které autorka předkládá, je zajímavé tím, že se týká žen na vedoucích místech, a tyto „úspěšné ženy“ jsou speciálně předmětem badatelského zájmu. Je otázkou, do jaké míry jsou výsledky ankety reprezentativní a zda by si tato důležitá oblast nezasloužila hlubší analýzu s použitím adekvátnějších technik výzkumu. Přesto bude jistě zajímavé srovnat tyto výsledky s podobně zaměřeným průzkumem, který je právě realizován v ČSSR.

Další práce, publikovaná ve sborníku, je pozoruhodná volbou tématu; zabývá se problémy zaměstnanosti mladých matek a jejich stálostí v zaměstnání, a stane se jistě užitečným zdrojem informací i pro naše badatele. Průzkumu se zúčastnilo v letech 1960 až 1963, jak říká autor Adam Kurzynowski, téměř 7 800 respondentek. V průzkumu se ukázalo, že po narození dítěte (a po uplynutí mateřské dovolené) přerušuje zaměstnání více matek-dělnic než matek-zaměstnanek a duševních pracovník. Při hlubší analýze těchto dvou hlavních oblastí zaměstnání se například ukázalo, že se vrací do zaměstnání více kvalifikovaných dělnic než dělnic nekvalifikovaných. Ukázalo se, že jistý vliv má i určité pracovní odvětví se svými požadavky na kvalifikaci zaměstnankyň. Tak například v průmyslu chemickém se vrací do zaměstnání 76,2 % kvalifikovaných žen (nekvalifikovaných jen 59,3 %), kdežto v uhelném průmyslu jen 55,6 % (nekvalifikovaných žen jen 39,3 %), atd. Podobná tendence byla zjištěna i v druhé hlavní oblasti zaměstnání. (Například zpět do zaměstnání se vrací 94,7 % vědeckých pracovník, lékařek a farmaceutek, kdežto sekretářek 72,2 % a číšnic jen 40,0 %). Potvrdilo se, a zdá se, že dosti výrazně, že kvalifikace je zřejmě jedním z nejdůležitějších činitelů působících na „návrtnost“ žen-matek po porodu zpět do zaměstnání. Pro tyto hypotézy svědčí i zjištění, která byla provedena v ČSSR, byť v jiné aplikaci. Zjistilo se například, že ženy s vyšší a zvláště s nejvyšší kvalifikací mohou věnovat jen omezenou péči svým akutně nemocným dětem, apod.

Pokud hodnotíme sborník jako celek, vidíme jeho nesporný přínos v tom, že jednotlivé stati se zakládají na faktickém materiálu, což nebývá u této problematiky vždy obvyklé. Některé z prací jsou takové povahy, že by bylo vhodné je publikovat samostatně i v našich odborných časopisech (například stať M. Sokołowské a K. Wrochnové, Jani-